

Tove Jansson (suom. Laila Järvinen): Muumipappa ja meri (WSOY 1965)

Keskellä merikarttaa on piste, jota pikku Myy arvelee kärpäsenliaksi. Mutta piste on kuin onkin yrmeä pieni majakkasaari, jolle muumiperhe purjehtii turvallisesta laaksostaan. Romaani vie lukijansa matkalle ihmisluonnon tummiin tunteisiin: yksinäisyyteen, kunnianhimoon, pelkoon ja omistushaluun mutta myös valoon, välittämiseen ja ystävyyteen. Janssonin huimanhieno kieli ja personifisoidun mieletön luontokuvaus ravistelevat lukijaansa ja kietovat väistämättä pauloihinsa.

Kenelle? *Muumipappaa ja merta* voivat toki lukea myös lapset, mutta oikeastaan se on huiman haastava, hätkähdyttävä ja syvälliseen pohdintaan pakottava kirja meille kaikille. Toisen asteen tai korkea-kouluopiskelijoiden kanssa *Muumipappa ja meri* voisi olla upea matka tunteisiin, muistoihin, yksinäisyyteen ja yhteyteen!

TOISET KUUKAUDET

Isä tassutteli umpimähkään ympäri puutarhaa, ja perässä raahusti hänen häntänsä alakuloisesti yli kuivan maan. Laakso uhosi hautovaa kuumuutta, kaikkialla oli hiljaista ja hiukan tomuista, mikään ei liikkunut. Oli suurten metsäpalojen ja varuillaanolon kuukausi.

Isä oli varoittanut perhettään. Kerran toisensa jälkeen hän oli selittänyt, miten varovainen elokuussa oli oltava. Hän oli kuvaillut palavaa laaksoa, lieskojen pauhua, hehkuvia puunrunkoja, sammalen alla ryömivää kytöä. (s. 9.)

- Entä jos elokuun nimi olisikin *suurten metsäpalojen ja varuillaanolon kuukausi*? Keksi toiset, kuvailevat nimet myös muille kuukausille.
- Valitse jokin keksimistäsi kuukaudennimistä ja kirjoita lyhyt kuvaus siitä, millaista tuossa kuussa on. Lopeta kuvauksesi Janssonin tapaan seuraavasti: *Oli* (keksimäsi nimi) *kuukausi*.

SEIKKAILU JA UUSI ELÄMÄ

—Katso venettä, katso ”Seikkailua”, hän sanoi. Vene on aina yöllä ihmeellisen kaunis. Uusi elämä on aloitettava juuri näin: myrskylyhty palaa maston huipussa, rantaviiva katoaa takana pimeyteen, koko maailma nukkuu. En tiedä mitään niin hienoa kuin matkustaminen yöllä. (s. 24.)

- Jos sinulla olisi vene, mikä sen nimi olisi? Miten aloittaisit uuden elämän veneesi kyydissä?
- Miten uusi elämä pitäisi aloittaa? Kirjatkaa ohjeita uuden elämän aloittajalle. Aloita ja lopeta ohjeesi Janssonin tapaan:

Uusi elämä on aloitettava juuri näin...(miten?). En tiedä mitään niin hienoa kuin...

SAARI HENGITTÄÄ

Ilma heidän ympärillään oli lämmin, se tuoksui kanervalle. Kaikkialla oli aivan hiljaista. Ja nyt kohosi yöstä valtava varjo, saari kumartui heidän ylitseen ja katseli heitä tarkkaan. He tunsivat saaren kuuman hengityksen veneen laskiessa hiekalle ja pysähtyessä. He tunsivat, että heitä tarkkailtiin, ja kyyristyivät tuhdoilla toisiaan vasten uskaltamatta liikahtaakaan. (s. 31.)

- *Muumipappa ja meri* -kirjan majakkasaari hengittää ja elää. Valitse jokin eloton paikka, kuten talo, ranta, tie, metsä tai tunturi, ja tee siitä elävä. Kirjoita kuvaus paikastasi hetkenä, jolloin joku ihminen on saapumassa sinne. Onko paikka ystävällinen, vihainen, ujo, torjuva, utelias, ihmisvihaaja...?

SADATTELUA JA RUMIA SANOJA

— Siitä sai! mutisi isä. Majakanvartijaparka, kuvitella, puhuu ja puhuu itsestään ja tuo – l e v ä k a t k a ei edes kuuntele häntä! Sen minä sanon! Hän lähti majakkavuorelle ahven lujasti kypälässään. (s. 91.)

Äiti istui pöydän ääreen ja nauroi. – Ihanaa, hän sanoi. Mörönmoisen ihanaa! Hän katsoi kiireesti ympärilleen, mutta ei tietenkään, lähellä ei ollut ketään, joka olisi kuullut, että äiti sanoi oikein ruman sanan. (s. 101.)

- Keksikää koko joukko ennenkuulumattomia haukkumasanoja ja sadatteluja!

ODOTTAJIA

Peikko istuutui kalliolle odottamaan, myrskylyhdyn valoisa ruutu oli merelle päin. Pimeys laskeutui saaren ylle, mutta mörkö ei tullut.

Peikon näki vain pikku Myy. Ja hän näki myös Mörön. Mutta Mörkö istui odottamassa hiekkarannalla. Myy kohautti harteitaan ja ryömi takaisin sammaliin. Hän oli usein nähnyt henkilöiden seisovan odottamassa toisiaan väärässä paikassa, tyhmästi ja epätoivoisesti. Sitä ei voi auttaa, ehkä se kuuluu asiaan. (s. 129.)

- Kirjoita kuvaus Muumipeikosta tai Möröstä odottamassa. Mitä Muumipeikko tekee odottaessaan? Miten Mörkö liikehtii ja hengittää? Mitä he ajattelevat?
- Keksi kaksi henkilöä, jotka jostain tietystä, tärkeästä syystä odottavat toisiaan, mutta väärässä paikassa. Miksi heidän on tarkoitus tavata? Kirjoita lyhyt kuvaus molemmista odottajista: Mitä odottaja tekee, ja miten hän hengittää? Miten odottaminen näkyy hänestä ulospäin? Mitä odottaja ajattelee? Ja kuinka lopulta käy: häipykö jompikumpi paikalta, nukahtaako, hermostuuko lopullisesti...?

AJATTELEMATTOMAN ILKEÄÄ

Hevoset nauraa tirskuivat ja roiskuttivat vettä toistensa päälle, ne vilkuilivat keimaillen otsatukkansa alta. Peikko katsoi toisesta toiseen, molemmilla oli samat silmät, samat kukat kaulassaan, pienet nenäkkäät päät olivat täsmälleen samanlaiset. Hän ei tiennyt kumpi hevosista oli hänen. – Sinäkö se olet, kysyi peikko.

Merihevoset uivat lähemmäksi ja nousivat meren kynnykselle, vesi ulottui niitä polviin.

—Minä se olen! Minä se olen! vastasivat molemmat ja hihittivät kuollakseen.

—Sinähän pelastat minut! kysyi toinen. Sinä pienen pieni paksu merikurkku, katsotko kuvaani jokinen päivä? Katsotko?

—Ei hän ole merikurkku, sanoi toinen moittivasti. Hän on pienen pieni maanmuna, joka on luvannut pelastaa minut, jos rupeaa tuulemaan. Hän on pieni maanmuna, joka etsii äidilleen näkinkenkiä! Eikö se ole hurmaavaa! Hurmaavaa!

Muumipeikon silmiä alkoi polttaa. (s. 130.)

- Jutelkaa kiusaamisesta, pilkasta, ivasta ja loukatuista tunteista. Keksi ja kirjoita itseesi kohdistuvat ivasanat, jotka osuvat kammottavan tehokkaasti maaliin. Kuka osaisi ivata sinua osuvimmin? Mistä sinua pilkattaisiin? Kenen taholta tuleva iva tuntuisi kauheimmalta? Lopuksi silputkaa kauheat ivasanat paperimuruiksi, puhtaiden sivujen raaka-aineeksi.

KUVAN SISÄÄN

Sillä aikaa kun isä istui ja mietiskeli, oli äiti mennyt yhä syvemmälle seinäpuutarhaansa. Hän löysi paljon kohtia, jotka piti maalata uudestaan. Vähitellen hän rohkaistui eikä piiloutunut puunrunkojen taakse ennen kuin kuuli kierreportaiden natisevan. Koska äiti oli huomannut, ettei hän seinään mentyään ollut kahvipannua suurempi, hän maalasi useita pieniä äitejä sinne tänne puutarhaan siltä varalta, että joku näkisi hänet maisemassa. Jos hän vain pysyisi hiljaa, toiset tuskin saisivat selville, mikä äiti oli oikea. (s. 145.)

- On kuin maagista realismia huikkeimmillaan, kun Muumimamma pääsee ikään kuin tuosta vain seinämaalauksensa sisään. Kirjoita kuvaus jostakusta henkilöstä, joka siirtyy valokuvaan, piirrokseseen tai maalaukseen. Miten tuo siirtymä tapahtuu? Miksi henkilösi haluaa mennä kuvan sisään, vai haluaako hän? Millaiseen kuvaan hän siirtyy? Mitä hän tekee kuvassa? Miltä ympäröivä maailma näyttää kuvasta käsin? Voivatko ulkopuolella olevat nähdä hänet kuvassa?

YÖN MUUTOKSIA

Vasta iltapäivällä isä ja äiti huomasivat, että metsä oli ottanut päättäväisen askelen lähemmäksi majakkaa. Lepillä oli ollut kaikkein kovin kiire. Ne olivat ryömineet puoleen väliin saarta, vain se leppä, jolla oli ”Seikkailun” kiinnitysköysi kaulassaan, seiso paikallaan ja ponnisteli niin että melkein kuristui. –

—Mutta mitä ne aikovat, kuiskasi äiti ja katsoi Muumipeikon isään. Miksi ne tekevät tuolla tavoin?

Isä puri piippuaan ja etsi epätoivoisesti jotain selitystä. Oli kauheata, kun piti sanoa ”minä en tiedä”. Hän oli väsynyt siihen, ettei ymmärtänyt mitään.

Lopulta hän sanoi: Se on sellaista mitä tapahtuu yöllä... yön muutoksia, käsitähän. (s. 147.)

- Kirjoita kuvaus henkilöstä, joka huomaa jonkin paikan muuttuneen oudosti yön aikana. Millainen muutos on tapahtunut, ja miten henkilösi siihen suhtautuu?

”MERELLÄ ON VAIN HIUKAN HUONO LUONNE...”

—Mutta sittenhän meren täytyi olla elävä, mietiskeli isä. Se voi ajatella. Se käyttäytyy aivan miten haluaa... sitä on mahdoton käsittää... Jos metsä kerran pelkää merta, niin täytyyhän sen merkitä sitä, että meri on elävä. — .

Siinä tapauksessa mustan lammen hengittävä olio on meri. Meri se nykii sitä luotinuoraakin. Kaikki on selvää... Se otti aallonmurtajani ärsyttäkseen minua ja pani meriheinää verkkoihini ja yritti viedä veneen...

Hän seisoj ja katsoi maahan kuono rypyssä, ja äkkiä hänen kuononsa silisi ja hän sanoi tavattoman huojentuneena: Sittenhän minun ei tarvitse ymmärtää. Merellä on vain hiukan huono luonne... (s. 150–151.)

- Millainen luonne niityllä voisi olla, tai joella tai tunturilla? Keksi ja kirjaa ylös jonkin luonnonpaikan luonteenpiirteet. Kirjoita kuvaus, jossa paikka käyttäytyy luonteensa mukaisesti.